

IZR. TANÜGYI ÉRTESSÍTŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. izr. tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: A munka kezdetén. — Az aforizmákról. Irta: Lederer Ábrahám. — A német nyelv tanításáról. Irta: Bárd Rezső. — Értesítőink. Irta: Rózsa Ede. — Egyesületi élet. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

A munka kezdetén.

Jól kiérdemelt és oly sokaktól megirigyelt pihenő időnk véget ért, és felfrissült elmével, lankadatlan munkakedvvel és pihent erővel állunk megint a sorompóba, hogy kötelességeink teljesítését Isten nevében ott folytassuk, a hol hetekkel ezelőtt elhagytuk. Munkabírást, energiát és lelkesedést merítünk abból a felemelő tudatból, hogy munkánk nemes és mindeneknél fontosabb, hogy szent hivatásunkból kifolyólag hazánk és felekezetünk jövőjét készítjük elő, midőn a ránk bízott ifjúságot legjobb tudásunk és képességünk szerint hazájukért és felekezetükért áldozatra kész lelkes magyar zsidókká és jellemes, kötelességtudó és munkás emberekké neveljük. A tanév kezdete pedig nekünk mindig egy-egy nyugvópont, a mikor a hivatásos gondok újra való elvállalása előtt körülnézünk és egy-egy fontos, a hazai tanügyet érintő vagy felekezetünket és különösen a felekezeti zsidó iskolát mélyebben érdeklő kérdéssel foglalkozunk. Most pedig oly időket élünk, midőn nem egy ilyen fontos kérdés foglalkoztat mindnyájunkat és nem egy ilyen kérdés helyes megoldásától függ iskoláink jövője, fennmaradása.

A zsidó iskola létalapját mindenkor az a tudat képezte, hogy felekezeti intézményeink között a legfontosabb, az egyedül nélkülözhetetlen. Még a vallási közömbösség e mai korszakában is mindenhol, a hol a zsidó érzés egy szikrája még él, elismerték és elismerik a felekezeti iskola nagy missióját; sőt minél jobban terjed a vallási közömbösség a családban és a társadalomban, annál több, sokszor megoldhatatlan feladatokat raknak a szülők az amúgy is túlterhelt zsidó iskola vállaira. Követelményeikben odáig mennek, hogy mindazokat a feladatokat, melyeket évszázadokon át a család, a közösség, a társadalom teljesített, most egyedül a felekezeti iskola végezzen.

A vallási közömbösség, a felekezeti ügyekkel való nemtörődömség tehát nem támadja a zsidó iskolákat. És mégis, mily könnyen, mily egykedvű könnyelműséggel kész hitközségünk legtöbbje felozlatni legnagyobb kincsét, felekezetünk fennállásának és jövőjének kútforrását: a zsidó iskolát, mily

vétkes meggondolatlansággal, oktalan hirtelenkedéssel készek engedni az állami hatalom csábító szavának! Kutassuk, keressük az okokat, hogy módot és eszközt találjunk így a vész elhárítására.

A magyar zsidó lakosság anyagi viszonyai az utolsó évtizedben ijesztő mértékben rosszabbodtak. Elszegényedtek a családok, a hitközség, egész vidékek. Némely foglalkozásokat, melyek évszázadokon át a kis embert tisztességesen eltartották, az állam vett el, másokat a felekezeti türelmetlenség, vagy a kor átalakult viszonyai semmisítettek meg és a falusi és kisvárosi zsidó még ragaszkodik ezekhez, még nem tudott újabb és jövedelmezőbb kereseti forrásokat találni. Ehhez járulnak az amugy is mindinkább drágábbá vált megélhetési viszonyok, a létért való küzdelem kérlelhetlensége és az utolsó évek rossz és rosszabbá váló közgazdasági viszonyai. Mi sem természetesebb, minthogy ily körülmények között a zsidó apának tradicionális, az iskola fenntartásáért és gyermekei tanításáért eddig bőven folyó, páratlan áldozatkészsége egyre csökken, sokszor kiapad. Szűk anyagi viszonyaik között a hitközség emberei az államosítás alkudozásai alatt csak azt hallják, hogy terheik kevesebbek lesznek és sokszor súlyos, elviselhetlen áldozatoktól szabadulnak meg. És nem csoda, ha ez hat, ha csak ezt mérlegelve, áldozatul dobják oda a felekezeti iskolát. Igaz, hogy e tettüket rövid idő alatt követi a késő megbánás; hiszen még terheik sem könnyebbültek érezhetően, az iskolaadó majd annyi, mint előbbi kötelezettségük.

Az anyagi viszonyokkal szemben egyelőre majdnem tehetetlenek vagyunk, vagy legalább is nagyon, de nagyon keveset tehetünk, hiszen iskoláinknak nincs pénzalapjuk. De az államosításra való készségnek van egy más és ép ily döntő oka is, a melylyel szemben mi tanítók majdnem mindent tehetünk. A zsidó apa nagyon sok esetben annak ellenére, hogy az iskolát a külvilág előtt dicséri, nincs megelégedve az iskola tanítási és nevelési eredményeivel. Igaz, hogy legtöbbször, a mint mondtuk, lehetlent kíván; követelményei néha oly mérvűek, hogy teljesíthetlenség; de valljuk be őszintén, néha és némely pontban elégedetlensége jogos és alapos.

Legyünk éberek az elégedetlenség e nyilatkozataival szemben, ne utasítsuk vissza ezeket vizsgálódás nélkül, mert csak így tarthatjuk meg a felekezeti iskola barátjait, csak így birhatjuk rá hitközségeink tagjait a további áldozatkészségre.

Ha követelményeik túlzottak, világosítsuk őket fel, tévedéseiket oszlaszuk el, de jogos bírálatuknak adjunk helyt és igyekezzünk jóvátenni minden hibát, minden mulasztást; érje bár a jóakaró figyelmeztetés, az elítélő megjegyzés az iskolát — vagy a tanítót.

Fordítsunk különös gondot, még az eddiginél is nagyobb fáradságot a vallásoktatásra és a vallási gyakorlatra, mert ezzel bizonyíthatjuk be leginkább a zsidó felekezeti iskola létjogosultságát, ezzel szerezhetjük vissza barátjainkat és ez fogja még a gondoktól megtört apát is további áldozatkészségre serkenteni. De a mi külső életünk és viselkedésünk is legyen ép oly kifogástalan vallási szempontból, mint a mily kifogástalan az minden más szempontból. Mert a zsidó apa, ha maga még oly közömbös vallásunk

parancsai iránt, megköveteli és súlyt fektet rá — és valljuk be őszintén, meg is követelheti — hogy a felekezeti iskola tanítója a vallási gyakorlatban is a legjobb példát adja gyermekeinek.

Legyünk figyelmesek azon vidék speczialis életviszonyai iránt, melyben működünk, hogy gyermekeinket így céltudatosan az életnek nevelhessük, hogy a gyermekek pályaválasztásában, előrehaladásában mindig kezére járassunk és segítségére lehessünk a szülőknek. És végül önérzettel ugyan, de minden hivalkodás és mások megbántódása nélkül hivatkozunk adott esetben arra, hogy a zsidó iskola a világi tantárgyakban is mindenkor dicséretet kiérdemelt és kitüntetést aratott sikereket mutatott fel, hogy a felekezeti iskola mindenhol bátran veheti fel a versenyt a legjobb állami iskolákkal is.

Most pedig menjünk ismét gyermekeinkhez avval a szent fogadalommal, hogy hivatásunk iránti lelkesedésünk nem alszik ki soha, hogy életünk célja kötelességeink teljesítése s akkor hiszem, hogy munkánk sikeres lesz és a mi céltudatos működésünk megvédi, fenntartja és adott esetben megmenti felekezetünknek mindennél drágább kincsét: a zsidó iskolát.

—d.

Az aforizmákról.

(Vége.)

d) „Nem a gondosan ápolt és ékkövekkel diszitett kéz a szép, de az, mely mentőn nyúl a nyomor felé.“

A kézről való ily felfogást nőnek tulajdonítjuk és nem is tévedünk mert ezen szellemes aforizmat Fayné Hentaller Mária írta az 1901-ben, a szegény munkanélküliek javára megjelent „Mentőkéz“-be.

e) „Mi sem bizonyítja jobban a magyar faj életrevalóságát és őseréjét, mint azon tény, hogy számviszonyainknak megfelelőleg — hazánkban az összes európai nemzetek között — *legnagyobb a születési arányszám.*

Hogy ennek ellenére népességünk ezzel arányban nem szaporodik, a nagy *gyermekhalandóságban* leli okát.

Ha tehát a nemzet intelligentiáját és annak kenyérkeresetét emelve, a gyermekhalandóságot a többi európai nemzetekéhez hasonlóra leszállítjuk: úgy hazánk és nemzetünk fenmaradását és uralmát a második és későbbi évezredekre biztosítani fogjuk.“

Ezen aforizma olvasásánál sejtjük, hogy írója közegészségügyi és statisztikai problémákkal foglalkozik, és sejtelmünk nem is alaptalan, mert ezt Dr. Pákozdy Károly, bpesti orvos, 1897-ben a „Rudolf Emlékalbum“ számaára írta.

f) „Művészet és természet! Csak légy összhangzó a szinpadon. Ha a művészet természetté alakul át, akkor természet működött.“

Ezt, úgy gondolják, valószínűleg egy lelkesült színész írta; és valóban úgy is van, mert ezen aforizmat Geistinger Mária, híres bécsi színésznő az 1880-ban a szegények javára megjelent „Vindoboná“-nak küldte be.

És végül:

g) „A szellemiek országában csak azon esetben volna igazi nagy hatalom a nevelés mestersége, hogy ha elégséges erővel és képességgel bírná a növendéket annak az *igazságnak* a belátására vezetni és szigorú követésére bírni, *hogy az első a világon a kötelességtudás erénye.*“

*

A „Rudolf Emlék album“-ba beküldött sok szellemi munkálat között nagyon kevés paedagogiai dolgozat található és a meglevők is leginkább történelmi; azonban a most felolvasott aforizmáról mondhatjuk, hogy az elméleti neveléstanra vonatkozik. Írója: Sretvizer Lajos, főv. közs. iskolai igazgató, jóhirű lelkesült paedagogus.

14. *Tisztelt gyülekezet!* A legnagyobb készséggel tovább vezettem volna a t. hallgatókat az aforizmak terjedelmes kertjében, hogy figyelmüket a legszebb pontokra, a történeti romokra, a gyönyörű tájképekre, a legdiszegebb növényekre irányítsam; szívesen idéztem volna oly aforizmakat is, melyekből a szerző idealisztikai vagy materialisztikai, optimistikus vagy pessimistikus világnézetét, elméleti vagy gyakorlati gondolkodás módját, költészeti vagy prózai, száraz vagy virágos stílusát, történeti, leíró vagy megmagyarázó felfogását, képzeteinek gazdagságát és világosságát, érzelmeinek mennyiségét és intenzivitását, nemességét és melegségét, akaratának erélyét, önzési és emberbaráti hajlamait lehet megismerni, de attól tartva, hogy türelmüket már eléggé vettem igénybe, és hogy a túlságos sok benyomás az emlékezetet és a tiszta felfogást fárasztja és elhomályosítja: körutamat befejezem és kérem szíves elnézésüket, ha talán nem a legszebb aforizmakat mutattam volna, de az talán azért történt, mert — mint már mondtam — a véleményadás, a kritika, a bírálat, a bíráló izlésétől, műveltségétől, kedélyétől, nemétől, korától, egyéniségétől függ.

Most pld. még csak néhány olyan aforizmat leszek bátor idézni, melyeknek tartalma tapasztalataimmal megegyezik, és a melyek az én tetszésemet megnyerték.

Midőn pld. Greguss Ágost az „Őszi Emlék“-ben azt mondja: „A mikor valakinek azt mondják, hogy fiatalodik, ez azt jelenti, hogy észrevetted, hogy vénül.“ Akkor az ő véleménye az én nézeteimmel megegyezik és az ő szavai egyuttal az én gondolataimat is kifejezik.

Dr. Ágai Adolfnak a „Hét“-ben közölt következő aforizmája:

„Ne azt nézzed : öregséged
Mitől is fosztott meg téged,
Csak azt nézd barátom, a mit
Meghagyott kegyesen néked !“

éltem utolsó napjáig emlékezetemben fog maradni és már sokszor tartottam ezt megnyugtatósomul szemem előtt.

Még jobban beszél lelkemből Szlávy Józsefnek, volt főrendiházi elnöknek következő életszabálya: „A ki sokáig él, megöregszik, és ha megöregedve észreveszi, hogy testi és szellemi ereje hanyatlik, vonuljon vissza a helyről, melyet a nyilvános életben elfoglal, míg talán sajnálkozni fognak visszavonulása fölött, és ne várja be azt az időt, mikor szánakozva tekintenek rá és türelmetlenül várják, hogy engedje át helyét fiatalabb erőnek.“

Látják t. hallgatóim, ily aforizmak tetszenek az öreg embernek, tehát nekem is, de remélem, hogy nem fogják nekem azt mondani: „Jó barátunk! nem elég ily bölcs mondásokat tudni és kedvelni, hanem tenni és cselekedni is kell ezek szerint.“

Épen az utolsó sorban említett aforizmat *szem előtt* tartva, nem az én gondolataimat, hanem a *legszellemesebb férfiak és nők* szellemi kincseit, a magyar írók legfénylőbb eszmeszikkraít bátorkodtam ma önökkel közölni.

Zárszó.

És most t. hallgatóim, visszatérek azon gondolathoz, a melylyel kezdettem: A hála kötelességét akarjuk ma leróni boldogult Léderer Bernát és boldogult neje iránt. Azért halljuk a t. elnök urat, aki most a választmány

és a család javaslata alapján a bold. alapítványának kamatjait egy szegény kartársunknak és egyesületünk tagjának oda fogja itélni, kísérve a t. gyülekezet szent imájától, hogy a boldogultak lelkei ott lakjanak a jámborok lelkei között, és hogy a jó Isten kegyelmet és jót gyakoroljon a boldogultak gyermekein és unokáin a 2. igéjében adott szent ígérete szerint.

A német nyelv tanításáról.

Felolvastatott a pesti izr. hitközségi leányiskola tantestületének 1901. április havában tartott értekezletén.

Választott témám némiképen aktualis. Ismeretes, hogy egy székesfővárosi tanító az iskolaszékekhez és a fővárosi tanácshoz oly irányu indítványt terjesztett be, hogy a német nyelv tanítása az elemi iskolákból kiküszöböltessék. De fontosabb ennél az, hogy a közoktatási tanács kebelében elkészített és a ministerium által a múlt évben szétküldött új népiskolai tantervjavaslat a német nyelv tanításáról a népiskolában nem tud semmit, sőt e tanács, a mint a sajtóban itt-ott olvassuk, a ministeriumnak e tantárgy tanításának rendeleti uton való mellőztetését javasolta.

De engem tulajdonképen nem az aktualitás csábított, bár ez is megerősített abban, hogy helyesen választottam az anyagot e szerény előadásomhoz. Régen gondolkozom én már e téma felett. Talán mióta csak németet tanítók és ez ma holnap 13 éve. És valahányszor becsületes munkával töltött német tanítási óra után beszámoltam magamnak egy pár perczig az eredményről, vagy jobban mondva a szomorú eredménytelenségről, úgy ujólag okom volt a téma felett tovább és tovább gondolkodnom. Ha pedig az év végén, május és júniusban az egész évi tananyagot ismételttem és összefoglaltam és tudatára jöttem annak, hogy az elért eredmény nevetséges kicsiny és valóságos sikertelenségnek mondható ama küzdelemmel szemben, melylyel a lelkiismeretes német tanítás manapság jár, mindinkább megerősödött bennem a meggyőződés, hogy ez így tovább nem maradhat, e téren valami radikálisat kell tenni!

Két dolgot kell itt megjegyezni: Az első években önönmagamban kerestem tisztán a hibát, mint minden törekvő tanító; de mikor a későbbi években észrevettem, hogy igyekvésem, tanítói gyakorlatom gyarapodása dacára a siker évről-évre fogy és a tanítási eredmény folyton-folyvást kisebb lesz, úgy beláttam, hogy e jelenségek okai személyemen kívüli körülményekben rejlenek. Hogy pedig *radikális* segítségre szorulunk, azt onnan látom, hogy a 13 év alatt 3–4-szer kisebb változásokat és javításokat eszközöltem kollégáimmal együtt úgy a tananyag kiszabása körül, mint a tanmenet és módszer dolgában és ezek a változások még sem lendítettek a dolgon sem nálam, sem mindazon kollégáimnál, kik elfogulatlan szemmel szokták a dolgokat nézni és a látottakról, észleltekről őszintén beszámolni.

Hogy tehát a kívánt eredményhez jussak, gondolataim medrét kimélyítettem és az e tárgygyal szorosán összefüggő kérdéseket is felöleltem. Így becses engedelmeükkel szerencsém lesz itt egyetmást elmondani arról, 1. hogy a mai viszonyok között szükséges-e még a német tanítás, 2. és ha igen, mely iskolákban tanítandó e tantárgy kötelezőleg, 3. mily állást foglaljanak el a zsidó felekezeti iskolák e kérdéssel szemben és 4. végül most csak egy pár szót arról is, hogy a nagyon is változott körülmények között hogyan tanítsuk ott, a hol kell, a német nyelvet?

* * *

A mai Magyarország fennállásának és fejlődésének vezérlő eszméje a magyarság culturalis megerősítése és a nemzeti állam kiépítése. Mindazt, a mit 1867 óta a magyar törvényhozás és a magyar társadalom nagyot és szépet alkotott, e cél szolgált. A lázas munkásság, a céltudatos törekvés e cél szolgálatában kutforrása lón ama bámulatos sikereknek, ama minden téren elért csodás eredményeknek, melyek az új Magyarországot létesítették. De e munkássággal együtt az elért eredmények azon fontos tényből is eredtek, hogy a kitűzött cél a történeti fejlődésbe beleillik és a kor eszméi közül való. Mert ma már kétséget sem szenvedhet, hogy a mai kulturállamok ereje nemzeti egységükben rejlik és az emberiség művelődésének élén is azok a népek haladnak, melyek nemzeti államban élnek, hol az állam ereje az egynyelvű, mindinkább művelődő legszélesebb néprétegeken épül fel.

Nagyon messzire vezetne, ha itt kiszínezném, hogy az 1867-beli Magyarország mennyire nem felelt meg az ideális állapotoknak. De igen is fel kell említenem, hogy az egész ország akkor egy 18 éves, sajnós, nagyon is sikeres germanisatio hatása alatt állott, mely a mellett tevékenységében évszázadok hasonló munkájára támaszkodott. Hogy csak egy példát is említsek, az ország szive és fővárosa, Buda és Pest nagy környékével együtt teljesen német volt.

Bizonyos, hogy az alkotmányos aera első felelős ministeriumának minden tagja és az egykoru államférfiak tisztán látták a célt, a melynek szolgálatába szegődtek, oly tisztán, mint azt ma ismerik. Évszázados mulasztásokat kellett pótolniok, sokszor nagy hibákat jóvátenniök, folyton szem előtt tartani az országnak Ausztriával való kapcsolatát és mindenekelőtt a fejlődés fonalát nagy rázkódtatások nélkül, no meg az ország nagyon is szegényes pénzügyeihez mérten továbbvezetni. Így történt, hogy e nagy államférfiak inaugurálták a megalkuvás politikáját, folyton hangoztatva az átmeneti korszak jellegét és utódaik többé-kevésbé ugyanezt a politikát folytatták mind a mai napig.

Ha valaki, úgy halhatatlan emlékű báró Eötvös Józsefünk ismerte korának e vezérlő eszméjét és tudta azt is, hogy a magyarság culturalis megerősítésének és a magyar nemzeti államnak alapfeltétele az egynyelvű magyar népiskola. De neki kellett leginkább az egész vonalon a viszonyokkal, a körülményekkel és az adott tényezőkkel megalkudnia és legritkább esetben tehette azt, a mit helyesnek és jónak ismert, hanem azt, a mit az átmeneti korszak, mint időleges jót, reá oktrojált. Oktatásügyi politikája tehát leginkább magán viseli a megalkuvás bélyegét. De midőn államférfiui tevékenységét megítéljük, sohasem szabad elfelejtenünk, hogy kezei százszorosan meg voltak kötve és legjobb intentióit sokszor félreismerték, legszebb tervei még a kivitel előtt hajótörést szenvedtek. És mégis könnyű bebizonyítani, csak elfogulatlan szemmel kell elolvasni a népoktatási törvényt, hogy ő az összes népiskolákat magyarokká és egynyelvűvé akarta tenni.

* * *

Midőn első tételtemet: a német nyelv tanításának a népiskolában való káros voltát és feltétlen kiküszöbölését akarom vitatni, bocsássák meg, hogy előljáró beszédemben a dolognak a kelleténél nagyobb feneket kerítettem. De nem akartam egyrésztől meggondolatlanság gyanujába esni, mikor e radicalis újítást pártfogolom, másrésztől pedig nem akartam olyannak látszani, ki az első felvetett eszmét mindjárt divatból terjeszti, vagy ki a túlzott chauvinismus olcsó hatásait keresi, melyek a szenvedélyekhez, de nem az észhez szólnak.

Igenis t. kartársaim, ha azt akarjuk, hogy népiskoláink nagy feladatainak eleget tehessenek, ha azt akarjuk, mindenek előtt, hogy népünk művelt-

ségét magyarrá tegyék, hogy az állam nyelvének ismeretét bevigyék a Kárpátok legelejtettebb zugaiba is, úgy szükségképen a német nyelvnek elemi iskoláink tantárgyai között szerepelnie tovább nem szabad.

Paedagogusok előtt nem kell vitatnom, hogy a 6—12 évig terjedő gyermeknek elég baja van egy nyelvnek, anyanyelvének correct megtanulásával; vétek, sokszor végzetes hiba őt még egy nyelvvel, vagy még csak annak elemeivel is terhelni. Egy kis túlzással azt mondhatnók, hogy ilyenkor az egyik kézzel lerontjuk azt, a mit a másikkal építünk. De ha ez nem is áll egészen, az bizonyos, hogy ebben a korban egy második nyelv tanulása legkevésbé sem erősíti meg az elsőnek tudását, a mint az talán a fejlettség későbbi korában lehetséges.

A népiskola első és legfontosabb feladata a magyar nyelv megtanítása. Eminens érdeke ez úgy az államnak, mint a társadalomnak, mert bátran mondhatjuk, hogy ez a leghathatósabb eszköze a magyarság ereje öregbítésének. De a műveltség alfaja is abban áll, hogy az ember legalább egy nyelven helyesen beszélni és írni tudjon.

És most valljuk be nyíltan, hogy daczára a nagy eredményeknek és a 34 év alatt elért nagy sikereknek, még nagyon sok tennivaló van e téren. Akár a magyar nyelv terjedésének köreit nézzük, akár azt a sajnálatos tényt, hogy még intelligens osztályaink fiai és leányai is anélkül hagyják el a felső iskolákat is, hogy teljesen jól beszélni és írni tudjanak magyarul. De ez csak sajnálatos dolog, de nem szégyen. Mert pl. a sokkal fejlettebb és egynyelvű Franciaországban is örökös a panasz, hogy a népiskola ez utolsó szempontból itélve nincs még hivatása magaslatán. És hol vagyunk még mi? Messze mögöttük.

Ismerjük már népiskoláink és általában oktatásügyünk e nagy hibáját régebb idő óta és már évek óta igyekszik a tanügyi hatóság és a paedagogiai világ a magyar nyelv tanítását mind sikeresebbé, mind intenzivebbé tenni anélkül, hogy a népiskola többi tantárgyainak keretét megbolygatná. De épügy mint közmeggyőződésé vált, hogy e kérdés helyes megoldása a helyes tanítóképzéstől függ főképpen, épügy közismeretes az is, hogy e kérdés sikeres megoldása a magyar nyelv tanítási idejének gyarapításával is függ össze.

Lelkiismeretes, buzgó tanítók már évekkal előbb hirdették, hogy a magyar nyelv tanításának órái fősvényen vannak kiszabva népiskolai törvényünkben. És minthogy minden egyéb tanítási órának meg van a maga célja és létoka, mi sem természetesebb, mint hogy a német óráknak kell áldozatul esniök. Már ez a szükség évekkal ezelőtt kiszorította a németet az elemi első osztályból, hovatovább a másodikból is és remélem, egyhamar ki fogja szorítani mind a 6 osztályból és megmenti a népiskolát egy teljesen felesleges tehertől.

Tovább fűzhetném érveim lánczát állításom igaza mellett, de szükségtelennek tartom. Mert azok, kik tisztán látnak, már ennyivel is beérik, míg amazok, kik a német nélkül el sem tudnák képzelni népiskoláinkat, azoknak ugyis hiába beszélek, azok látni nem akarnak.

De az ellenvetések egynémelyikét tolfegyre veszem, — hisz ismerjük őket, — már csak azért is, hogy kimutassam, milyen üresek. Főleg a gyakorlati szemponttal huzakodnak elő a német nyelv tanításának barátjai. Hogy mily hasznos még a nép egyszerű fiának is, ha a szomszéd ország nyelvét ismeri. Hogy a német világnyelv, melylyel nagy területeket lehet bejárni. Hogy a magyar fiú, ha katona lesz, mennyi előnyben részesül, ha németül is tud és még sok egyéb.

Hát hiszen igaz, hogy idegen nyelvet tudni szép és hasznos. De ha latba vetjük, hogy mily kevés azok száma, kik egész életükön át hazánk

határain tul mennek, különösen a nép fiai közül, hiszen ma már a kézművesek külföldi vándorlása is megszűnt, ha meggondoljuk, hogy a legkevesebb ember jut életében olyan helyzetbe, hogy okvetlenül a németre szorul, akkor a fentebbi ellenvetésnek tarthatatlanságát már bebizonyítottuk. Katonáéknál is csak az intelligens elem, a kikből a tisztek válnak, szorul okvetlen a német nyelvre, a többi a nélkül is jól boldogul. De hiszen feltéve, de meg nem engedve, hogy ez ellenvetés helyén volna, akkor is úgy áll a dolog, hogy a népiskolában még eddig senki sem tanult meg németül, még jó, ha a német olvasást és betűvetést tanulta meg. És így, ha az ellenvetést ad absurdum akarnám vezetni, akkor úgy kellene következtetnünk, hogy az eddigi német oktatás nem is volt elégséges, azt ki kellene bővíteni és még több időt és fáradságot kellene reáfordítani, esetleg még a magyar tanítás rovására is! No hát erre már csak folytatom a költő megkezdett mondását, hogy: „idegen nyelvet tanulni szép, de a haza nyelvét tudni kötelesség.”

Tárgyam megbeszélésének ez első kérdésénél tovább időztem talán, mint kellett volna, de további állításaimnál az itt felsorolt érvekre akarok utalni.

Nézetem szerint nemcsak az elemi iskolában, de semminemű népiskolai intézményben sincs kényszerítő szükség a német tanításra. Fentebbi fejtegetéseimet könnyen alkalmazhatnám a felsőbb nép- és polgári iskolákra is. Sőt olyan tekintélyes hangok is hallatszanak, melyek még a középiskolákból is kidobni szeretnék a németet, különösen azok, kiket az élő nyelvek tanításának sikertelensége a középiskolákban, — a mi elvitathatlan tény, — nem hagy hidegen.

És csodálatos, e nézeten épen azok vannak, kik igen jól ismerik ama mérhetetlen hasznot, melyet egy-egy élő nyugateurópai nyelv ismerete nyújt az intelligens vagy tudományos pályára készülő ifjúnak. De ezek az iskolai tanítás e téren való sikertelenségének láttára arra a meggyőződésre jutottak, hogy az iskola élő nyelvet sikeresen nem is tud tanítani; ezt jobban, biztosabban és eredményesebben végzi el a magánszorgalom, a házi oktatás és főleg ott, a hol meg van, az élet és a szükség kényszerítő hatalma.

De ez már megint tulzott felfogás. A viszonyok ma és sokáig Magyarországon olyanok, hogy az *intelligens* ember lépten-nyomon utalva van a német nyelv ismeretére. Műveltségünk, tudományunk német forrásokból táplálkozik, állami intézményeink legtöbbszörre német minták után készülnek. Ausztriával való kapcsolatunk pedig némely életviszonyokban egyenesen megköveteli a német nyelv ismeretét.

Az Ausztriával való kapcsolat ilyen következménye különösen szembeötlő kereskedelmi osztályunknál, mely nagyrészt ez országgal áll összeköttetésben és bármennyire leszünk is chauvinisták, azért e társadalmi osztály még sokáig nem nélkülözheti a német nyelv tudását. Minthogy pedig gyermekeinket az életnek neveljük, szükségképen a tanultabb osztályt a német nyelv tudásával kell az iskolából elbocsátanunk.

A német nyelv tanítását mindenek előtt fentartandónak tartom mindenemű szakiskolában, de még a középiskolában is. Ez utóbbiban is azonban csak azon feltétel alatt, hogy a tanítás célja legyen a német nyelvnek *szóban és írásban* való elsajátítása. E hozzátevés nem felesleges, bár annak látszik, mert az eddigi tanítás — tisztelet a kevés kivételnek — talán ezt célozta, de legtávolabbról sem érte ezt el épügy, mint a felsőbb népiskolai intézetekben divó német tanítás sem.

Mielőtt azonban itt folytatnám, egy kérdés tisztázásához kívánnék egy pár szóval hozzájárulni. Vajjon lehet-e a zsidó felekezeti iskolának e kérdéssel szemben specziális álláspontja és milyen ez. Közoktatási ügyekben irtó-

zom a specziális zsidó felfogástól és örömmel mondhatom, hogy ilyen hazánkban mindig is kevés volt és most már alig van. De ebben a kérdésben tényleg van egy ilyen specziális felfogás, mely abban nyilvánul, hogy a zsidó ember a legtisztább hazafiság sőt sokszor erős chauvinisnusa mellett is szerette, ha gyermekei németül tanultak, sőt kívánta, hogy németül tudjanak. Ezért van az, hogy hazánk zsidó felekezeti iskoláiban, melyek a magyar nyelv tanításának sikerében sohasem maradtak mögötte bármi iskoláknak, melyek sokszor missiót teljesítettek és teljesítenek most is a periferiakon és melyeknek dicső munkásságát a magyarság terjedése ügyében a tanügyi kormány mindenkor dicsérte és elismeréssel illette, az intenzivebb vallásoktatáson kívül mindig nagy súlyt fektettek a német nyelv tanítására is.

Mindeme jelenség oka abban rejlik, hogy a magyar zsidóság aránytalanul nagy része kereskedelemmel foglalkozik. És mint fentebb megjegyeztem, ez a társadalmi osztály van nálunk főképpen a német nyelv ismeretére utalva. Mi sem természetesebb mint, hogy a zsidó apa, ismerve sajátos szempontjából a német nyelv tudásának hasznát és szükségét, követelte, hogy gyermekei is tanuljanak németül. S minthogy a német nyelv tanítása a zsidó iskolákban is többé-kevésbé ugyanazon okokból, melyekről beszéltem, sikertelen volt, fájlalta azt, hogy gyermekei még sem tudnak németül és az iskolának — nézete szerint — e hibáját és mulasztását rendszerint házi oktatással pótolta. E jelenség még most is meg van, sőt a zsidó iskola viszonyainak alapos ismerői azt mondják, hogy a zsidó embernek a tanügy iránti áldozatkészsége nemcsak vallásosságából, hanem e gyakorlati okból is fakadt. Ezek tehát attól félnek, hogy a német nyelvnek az elemi iskolából és a polgári-ból való kiküszöbölésével erősen gyengül majd az áldozatkészség és evvel megdül a felekezeti iskola egyik erős fenntartó oszlopa. Kivételt kérnek tehát a viszonyok ez ismerői a zsidó felekezeti iskolák számára, különösen ott, hol a szegényebb sorsú zsidóság gyermekeit csak népiskolai intézményekbe járatja, nem pedig szakiskolákba is.

Ismétlem, nem vagyok az ilyféle felekezeti színű kivételeknek barátja, sem pedig az általános érdekű kérdésekben való megalkuvásnak, de szemet hunyni e tények előtt nem lehet és egyelőre kitérni sem előlük. De meg vagyok győződve, hogy még a legnagyobb erőmegfeszítés mellett ez a népiskola sem fogja a kitűzött célt elérni a német nyelv tanításában, hanem csak a nagy munkával legkevésbé sem arányban álló csekélységgel előmozdítani a házi oktatást vagy az élet iskolájának tanítását.

* * *

Mi sem dicséri jobban hazai tanügyünket, mi sem jobban a magyar tanítóságot, mint az a tény, hogy a tanulók évről-évre szemlátomást kevesebb és kevesebb német nyelvi tudással lépnek az iskolába. Egyszerű következménye ez a magyarosodás örvendetes előrehaladásának. Mi tanítók tudjuk legjobban, hogy a szó legszorosabb értelmében minden következő generáció lényegesebben kevesebbet tud németül. Ma már ott tartunk, hogy az iskolába lépő magyar gyermekek, elenyésző csekély kivétellel, nem is konyítanak a német nyelvhez és ez nekik majd olyan idegen, mint pl. az angol.

Ennek a ténynek pedig a legkevesebb tanító és iskolafentartó nézett a szeme közé. Ezt mutatja az a furcsaság, hogy a legtöbb helyen a németet épen úgy tanítják most is, mint mikor az iskolába lépő gyermekek majd mindegyike beszélt németül, mikor ez volt második, vagy sokszor egyetlen anyanyelvük, mint mikor arról volt szó, hogy a jargon németből vagy a sváb dialektusból irodalmi németiséget kellett csinálni. Német klaszikusokat olvastatnak, fordítatnak nehéz olvasmányokat németből magyarra és megfordítva és unos-untalan, grammatizálnak; mindezt pedig legtöbbször ékes

németséggel adva elő a szájtató és egy kukkot sem értő gyerekseregnek. Ezt a nevetséges állapotot itt-ott csak a tanító németül nem tudása vagy hiányos tudása szüntette be, a mikor helyébe a pusztá olvasás és a magyar nyelven való még folytonosabb német grammatizálás lépett. Az igazság kedvéért felemlítjük, hogy az értelmes tanítók már régen szakítottak volna e nevetséges helyzettel, de az iskolafenntartóktól kellett félni, kik egyenesen megkövetelik, hogy praeparált vizsgákkal úgy tüntessük fel a dolgot, mintha a mi gyermekeink kitűnően tudnának németül és az alsó fokon Rothkäppchen történetén, feljebb-feljebb pedig Schiller balladáin, vagy Goethe Hermann és Dorotheáján épülnének és azoknak szépségeit élveznék. És sajna, ez nem is tulzás, nem is karrikatura, hanem a fotografált valóság.

Mindenek előtt tehát nem javítani kell a jelen methoduson, hanem teljesen szakítani vele. Ha minden tanító, ki német órára belép, e két dolgot tartaná folyvást szem előtt, hogy először a gyermekek magyar anyanyelvűek és nem tudnak németül, hogy másodsor élő nyelvet azon célból akar tanítani, hogy a gyermekek e nyelven beszélni és írni tanuljanak, akkor már a helyes úttal tisztában volna, akkor már körülbelül tudná, vagy rövidesen megtanulhatná, hogy mit kell tennie, milyen methodust kell alkalmaznia. Mert hiszen élő idegen nyelv tanítására a neveléstudomány a megközelítőleg helyes elveket már felállította és a célhoz vezető helyes módszert is nagyjában már ismeri. A mi pedig ez elveknek és módszereknek alkalmazását a német nyelv ilyen tanítására és a mi viszonyainkra illeti, avval egynéhány magyar paedagogus már évek óta foglalkozik.

Kereselem majd a módot, hogy erről és egynémely személyes tapasztalatomról egy második felolvasásomban beszámoljak.

Bárd Rezső.

Értesítőink.

Irta: *Rózsa Ede.*

Mielőtt az új iskolaévet megkezdzenők, hadd vessünk egy rövid visszapillantást az elmultra. A zsidó iskolák — mint minden évben — ez idén is derekasan állták meg helyüket. Sőt némely helyen, különösen nemzeti-ség lakta vidéken, valóságos kulturmissziót teljesítettek. Sok helyütt igazi védbástyái voltak a magyarságnak. Kitetszik az évről-évre a miniszteri jelentésből, mely valóságos dicshimnuszokat zeng a zsidó iskolák áldásdús működéséről. Látjuk azt továbbá azon számtalan jelentésből, melyeket a magyar kir. tanfelügyelők országszerte a zsidó népiskolákról felterjesztenek és melyek mindannyian a legnagyobb elismerés adóját rójják le a zsidó tanítók kitűnő és sikeres munkájának. De legjobban tesz tanuságot e működés nagyszerű sikeréről ezen iskolák értesítői, melyek rövid áttekintést nyújtanak a lefolyt serény munkálkodás eredményéről. A számok hatalmas szónokok! Ez értesítőket átolvasva, még a legnagyobb ellenségünknek is el kell ismernie, hogy a ránk rótt kötelességet teljes odaadással teljesítettük és ezen évben is sikerült édes hazánknak jó magyar honpolgárokat nevelni.

Sajnos, nem minden zsidó iskola adott ki ily értesítőt. Sok zsidó hitközség, részint takarékoságból, részint közömbösség, avagy szükkeblüsből fázott e pár forintnyi kiadástól. Pedig hát ez a budgetjébe bizonyosan nem ütött volna nagy léket. Más iskolák megint, ámbár van értesítőjük, nem tartották érdemesnek azt nekünk beküldeni. Ezekről természetesen nem írhatunk sem jót, sem rosszat.

Noha a pesti izr. hitközség sem adott ki külön jelentést iskoláinak működéséről, egy pár szóval mégis akarunk róluk is megemlékezni. A leg-

nagyobb zsidó hitközségről és a legnagyobb zsidó iskolákról van szó és bűn volna azokat hallgatással mellőzni. Az adatokat Stern Ábrahám és Halász Nátán igazgatók bocsátották rendelkezésünkre, mely szivességért fogadják ezúttal is hálás köszönetünket.

1. *A pesti izr. hitközségi elemi és polgári fiiskola* tantestületét dicsérni igazán fölösleges dolog. Tagjai dicsőséget árasztanak iskolájukra és hitközségükre egyaránt. Nem csoda tehát, ha az ország zsidó tanító-sága büszkeséggel tekint ez iskolára és szeretettel és tisztelettel csüng az iskola tantestületén. Ezen tantestület tagjai nem elégednek meg a most már országszerte divó sablonos munkával, hanem tanítanak a szó ideális értelmében. Nyomát látjuk annak a tantestületi konferenciákban is, melyekben a tantestület egyes tagjai módszeres előadásokat tartottak, melyek azután alapjául szolgáltak a tanítás további menetének. Ezek közül kiemeljük csak a következőket: A biblia-tanítás módszere, tartotta: *Dr. Braun Salamon*; a német nyelv tanítása az alsóbb osztályokban, tartotta: *Hajnal Jakab* (ez a kettő a Tanügyi Értesítőben is megjelent); a mesék tárgyalása, tartotta: *Földes Lipót*; a beszéd- és értelemgyakorlatok tanítása, tartotta: *Usukási Fülöp*. A tantestület nagy gondot fordított az iskolai kirándulásokra is. Tizenhét ízben tettek kirándulást a gyermekekkel, még pedig nemcsak a városon belül, hanem megtekintették a budai hegyeket és elmentek Pilis-Csabára is, alkalmat adván így a gyermeknek, hogy mulatva, játszva is tanuljanak. A tantestület 21 tagból áll. Mindkét iskolának az év végén volt 834 növendéke. A növendékek előmenetele a következő: kitünő és jeles: 240 (29%), elsőrendű: 501 (60%), másodrendű: 28 (3%). A rendes szombati és ünnepnap iistentiszteleten kívül több iskolai ünnepélyt is tartottak. Így Erzsébet napján, nov. 19-én, Vörösmarty emlékére decz. 2-án, a mikor a tanítók és a gyermekek 80 koronát gyűjtöttek a nagy költő szobra javára, továbbá márcz. 15. és ápr. 11-én és a koronázás évfordulója alkalmával jun. 8-án. A jótékonyság ez idén is szép gyümölcsöket fakasztott. Különös dicsérettel és hálával kell megemlékeznünk *Auer Margit* és *Katona Ida* kisasszonyokról, kiknek nemes fáradozása folytán sikerült 20 tanulónak egyes jószívű családoknál ellátást szerezni, 25 növendék pedig ebédet a népkonyhában, reggelit pedig az iskolában kapott. Kiosztásra került továbbá 282 tanuló közt 187 kabát, 150 nadrág és 250 csizma. Könyvet kapott 230 tanuló 700 drbot. Az év végén különböző ösztöndíjak és segélyezésekben kiosztottak 1000 koronát. A tantestület egyik tagja *Müller Adolf*, ez évben fejezte be működésének 30. évét; érdemeiről az igazgató a záró ünnepélyen beszédében rendkívül elismerő és dicsérő szavakkal emlékezett meg, mihez aztán a hitközség oktatásügyi osztálya is hozzájárult. Egyesületünk kiadványait ezen iskolában a hol csak lehet, használták.

2. *A pesti izr. hitközségi elemi és polgári leányiskola* ez évi történetéből, mint különös fénypont kiemelendő érdemdús igazgatójának, *Halász Nátánnak 50 éves jubileuma*. Az ünnepély, melyről lapunk részletesen beszámolt, a hitközség dísztermében folyt le a magyar kormány, a tanfelügyelő és a hitközség képviselőinek jelenlétében, azon kívül részt vett benne az egész ország tanító-sága és az ünnepelt számos jó barátja és tisztelője. Az intézet tantestülete az igazgatón kívül 22 tagból áll. Működése folytán ezen iskola az elsők közt foglal helyet. Az év végén 878 növendéke volt, kik közül megbukott 42 (4 $\frac{1}{2}$ %), a mi igazán páratlan szép eredmény. Egész tandíjmentes volt 491, féldíjmentes 29. A hitközség ez idén is gondoskodott róla, hogy a szegény tanulók szükségét ne szenvedjenek. Ellátta őket téli ruhával és tankönyvekkel, azonkívül pedig 22 számottevő ösztöndíj került kiosztásra. Ezek közül kiemeljük csak a *Deutsch Sámuel*-féle 4 drb. 100 koronás ösztöndíjat, melyet a hitközség a múlt évben érdemes alelnökének

70 éves születésnapja alkalmával létesített. Az iskolában működik ezeken kívül egy „Erzsébet fillér-kör,” melyhez a gyermekek havonként filléreikkel hozzájárulnak és melynek feladata a szegény növendékeket tankönyvekkel és író- és rajzeszközzel ellátni. A múlt évben 2008 darab tankönyvet 1000 korona értékben osztottak ki. A tanítás menetére nem akarunk ezuttal kiterjeszkedni, csak annyit említünk, hogy a derék tantestület mindig törekszik a modern kor eszméinek megfelelni. Így ez idén az elemi iskolába rendszeres tornatanítást vezettek be, a polgári iskolában pedig mint fakultatív tantárgy szerepel a stenográfia és a francia nyelv. Érdekesnek és aktuálisnak tartjuk felemlíteni, hogy a 4. elemi osztályban már vagy 15 év óta divik a szakrendszer, a mi kitünően bevált és hogy az elemi osztályokban is évek óta csak délelőtti oktatás van. A növendékek számára minden szombat- és ünnepnapokon istentiszteletet tartottak, a melynek ez idén a 30. évfordulója volt. A tantestület minden hónapban kétszer-háromszor értekezletet tartott, mely ez idén különösen a tanterv szövegezésével foglalkozott. Ez a tanterv az ősz elején nyomtatásban is fog megjelenni. Az egyesület kiadványai ezen iskolában is használatban voltak.

3. A *pozsonyi orth.* izr. hitközség elemi fiu- és leányiskola értesítőjét Kohn Vilmos igazgató közli. A tanítótestület 9 tagból áll, kik több középiskolában is végezték a hitoktatást. Az iskolának összesen 411 növendéke volt és ám-bár ezek közül 320 német ajku (77%), mégis csak 87 (21%) nyert elégtelen osztályzatot. Részletesen közli az értesítő a tantervet, melyből kitűnik, mily nagy gondot fordítanak különösen a hittanra. Megrovandónak tartjuk csak azt, hogy már az első osztályban vesznek bibliafordítást, m. p. Mózes I. könyvének 1. és 2. szakaszát *נח* és *בראשית* teljesen, a mi mégis csak sok egy első elemi osztályu gyermeknek. Különösen dicsérőleg fel kell említenünk azt a tényt, hogy a hol csak lehetséges, az egyesület kiadványait használják.

4. Kitünően szerkesztett könyvecske a *kassai* izr. elemi iskola értesítője, közli: Szilágyi Nándor igazgató. A tantestület az igazgatón kívül 4 tagból áll, mindannyian veterán kiérdemült tanítók. Nem csoda tehát, hogy jó munkát végeztek. Az iskolának 238 növendéke volt, végleg elbukott 27 (11%). Az iskola kiadása 10.796 korona volt, miből tandíjakban és beiratási díjakban csak 4870 kor. térült meg, a többi, 5926 koronát a hitközség a sajátjából fedezte. Ezen iskolában is egyesületünk kiadványait használták.

5. A *nagyvárad*i *orth.* izr. polgári és elemi fiu- és leányiskolában 849 növendék járt. A tanítótestület 19 tagból állt. Az iskola kiadása 36.890 kor. bevétele 21.489 kor. volt. A hitközség 15.491 koronával járult hozzá az iskola fentartásához. Ezen iskolában egyesületünk kiadványait — nem használták.

6. A *sátoralja-ujhelyi* elemi fiu- és leányiskola értesítőjét dr. Rosenberg Bernát, iskolaszéki elnök szerkesztette. A tantestület tagjai: Wiener József, Knopfler Sándor, Kaufmann Ármin, Schneider Jakab és Schorr Mari. Az iskola növendékeinek száma 240, ebből megbukott 33 (17%). Egyesületünk kiadványait itt is használták.

7. A *miskolczi* népiskola értesítőjét Schlesinger Ármin és Krausz Simon igazgatók állították össze. Kiemeli dr. *Gencsi Samu* hitközségi elnök érdemeit, melyeket magának az új iskola építése körül szerzett. Az új iskola, melyet „*Erzsébet iskolá*”-nak nevezték el, párját ritkító szép monumentális épület és áll 18 tanterem, 1 női kézimunka, 1 könyvtári, 1 tanácsterem és 1 diszteremből. Ez utóbbi páratlan szép és oly nagy, hogy 800 személyt képes magába foglalni. Kegyelettel emlékszik meg az értesítő *Rosinger Márton*, elhunyt kartársról, ki kiváló tagja volt a zsidó tanítósnak. Szívélyes búcsút vesz a tantestület *Róth Zsigmond* kartárstól, ki 39 évig lankadatlan odaadással és buzgósággal működött ez iskolában és most jól megérdemelt

nyugalomba vonult. A tanítótestület 19 tagból áll. A tanulók száma volt 821, ezek közül megbukott 123 (14%). Egyesületünk kiadványait itt is használták.

8. A *makói* izr. népiskola igazgatója: Székely Lipót, a tanítótestület tagjai még: Glück Hermin, Lefkovics Róza, Purjesz Mór és Sándor Etelka. A tanulók száma 159, kik közül 9 róm. kath., 11 ref. és 2 ev. is van. Elégtelen osztályzatot nyert 39 (18%). Az egyesület kiadványait használták.

9. A *nagytapolcsányi* izr. népiskola értesítőjében Reisz Samu igazgató a tantestület nevében száll sikra az iskolaszék azon határozata ellen, hogy a állami iskola régi épületét bérbe veszik. A tantestületnek az a felfogása, hogy a hitközségnek saját iskolát kell építenie. S ha tekintetbe vesszük, mennyi ügygyel-bajjal jár egy bérháznak a berendezése, mennyi kellemetlenségnek vannak kitéve a háziur részéről, nem tudjuk eléggé óvni a hitközséget e meggondolatlan lépéstől. Elvárjuk a nagy-tapolcsányi hitközségtől, melynek áldozatkészsége és nagylelkűsége ismeretes, hogy most is meg fog felelni jó hírének. A lefolyt iskolaévről vajmi keveset mond az értesítő. Mit és mennyit tanítottak, milyen könyveket használtak, minderről nem tesz említést. A növendékek száma az év végén volt 280, ezek közül megbukott 66, (24%), a mi elég tekintélyes szám.

10. A *tapolczai* izr. elemi iskola tantestülete: Kohn Izidor, Pollák Ilona Kuttner Lipót és Strausz Zsigmond. Tanulók száma 104, elégtelen osztályzatot kapott 11 (10%), a mi elég jó eredmény.

11. A *sasvári* izr. népiskola tantestülete: Büchler Samu és Rosinák Ignác. A nagyszámu róm. kath. tanulók hitoktatásával főt. Makász József s. lelkész volt megbizva. A tanulók száma az év végén volt 60. Ezek közül róm. kath. 28 (46%), elbukott 9 (15%). Magyar ajku volt 6 (10%), német 29 (48%), tót 25 (42%). Sajnálattal kell megemlítenünk, hogy egyesületünk kiadványait itt nem használták, a mi talán magyarázatot nyer abban, hogy sok nem zsidó növendéke is volt az iskolának. De meg nem bocsátható tény az, hogy a bibliát németre fordították, mintha a mi édes zengzetes magyar nyelvünk nem volna alkalmas a Szentírás örökké szép igazságainak kifejezésére.

12. A *duna-szerdahelyi* iskola egy litografált ivet küldött szét értesítőnek, összeállította Heilpern Benő igazgató. A tanítótestület 6 tagból állt. A tanulók száma az év végén volt 329. A tanításról, a tantervről és a használt könyvekről nem számol be az értesítő.

13. A *pápai* izr. polgári fiu- és elemi fiu- és leányiskola értesítőjét Schor Ármin igazgató szerkesztette. Az értesítő nagy gondal összeállított tantervet közöl, de — sajnos — csak a polgári iskoláról. Ebből kiemeljük csak a mértant, tanítja: Schor Ármin és különösen a természetrajzt, tanítja: Makay István, ev. ref. főgimnáziumi tanár. Ennek módszeres tanításáról szembetűnik kiváltképp az, hogy mindig a természetadta, az évszaknak megfelelő és így szemlélésre alkalmas terményeket tárgyalja. A tantestület 18 tagból állt, a növendékek száma mindkét iskolában pedig volt 417. Más vallású volt 6. Elégtelen osztályzatot nyert 59 (14%). A polgári iskola, mely a jövő tanévben a negyedik osztálylyal bővül, ez idén szép új otthont nyert, mely a modern iskola valamennyi követelményeinek megfelel. A használt könyvekről nem ad felvilágosítást az értesítő.

14. A *székesfehérvári* tantestület, dr. Steinhercz Jakab igazgatón kívül, 6 tagból áll. A tanulók száma az év végén volt 197, elégtelen osztályzatot nyert 18 (9%). Ezenkívül a hitközség a nem zsidó intézetekben is végeztette a hitoktatást, a hol összesen 323 növendéke volt. Nagy gondal összeállított tantervet közöl az értesítő s csak a szedő hibájának tudjuk be, hogy abban ilyen dolgok is előfordulnak: Ének és testgyakorlás nem szerepel a III-ik osztályban, a IV. osztályban pedig az áll: ének és testgyakorlás mint a

III. osztályban. De igazán ideálisnak kell nevezni a héber oktatást, mely tanúságot tesz arról, hogy mily jól értenek derék rabbijaink a tanításhoz. Az egyesület kiadványait itt is használták.

15. A *szatmári* izr. népiskola tanítótestülete 8 tagból áll. A növendékek száma az év végén volt 496, kik közül 2 román, 1 tót és 1 orosz anyanyelvű is volt. Elégtelen osztályzatot kapott 129 (26%), mely nagy szám magyarázatát nyeri talán abban, hogy mindvégig tulzsufolt osztályok voltak. A hittanban különös feltűnést okoz az, hogy az V. és VI. osztályban ugyanazt tanítják, mint a IV-ben, a mi semmiképen sem helyes. Egyesületünk kiadványait itt is használták.

16. A *tata-tóvárosi* értesítőt Vilheim József igazgató szerkesztette. A tantestület tagjai még azonkívül: Trutzerné, Hochmann Róza és Steiner Mór. A tanulók száma volt 97, megbukott 4 (4%), a mi igen szép eredmény; ezen iskolában a kitünőt nem szerepel. Az egyesület kiadványait nagyjából részint itt is használták.

EGYESÜLETI ÉLET.

Folyó évi július és augusztus hónapokban tagsági díjat fizettek:

a) Pártoló tagok:

	kor.		kor.
Chevra-Kadisa, Bezdán	10	Hirsch Adolf, Bpest	10
Izr. hitközség, Igló	10	Witt Manó, Budakesz	10

b) Rendes tagok:

	kor.		kor.
Braun Ede, Alsó-Recsény	4	Lengyel Manó, Baja	4
Grünberger Lipót, Budapest	8	Rózsa Ede, Budapest	8
Jellinek József, Pozsony	8	Rosenberg Salamon, M.-Szalka	4
Kaufman József, Budapest	14	Révai Adolf, Budapest	4
Koralek Emil, Budapest	8	Váradi József, Gyöngyös	8

Gyűjtés az árva-alapra:

	kor. fill.
Feigenbaum József, Igló	10.—
Szabó és Fejér, Nagy-Szécsény, perselygyűjtés	2.65

Bárcza-gyűjtés:

	kor. fill.
Jellinek József Pozsony	6.—

Budapest, 1901. július hó 5-én.

Győri Adolf
pénztáros.

Helyreigazítás: A f. évi 4. és 7. számú kimutatásban a következő két tévedés csúszott be, melyeket itt helyreigazítunk: A Klein Salamonnak kimutatott tagsági díj a pozsonyi orth. izr. hitközség tantestületének bárcza-gyűjtése volt. A pozsonyi izr. hitközségnek kimutatott pártoló tagdíjat a pozsonyi orth. izr. hitközség küldötte be.

Hírek iskoláink életéből.

E címmel új rovatot nyitunk, mely hivatva lesz tagtársainkat informálni mindazon jelenségekről és eseményekről, a melyek a felekezeti tanügy terén vagy a zsidó iskolák életében történnek és közérdeklődésre számot tarthatnak. A zsidó iskola életének mai korszakában, mikor a stagnáció, sőt a visszafejlődés tünetei válságos időkre mutatnak, minden legkisebb jelenség, minden csekély esemény fontossággal bír, a mennyiben következményében csak érinti is hitközségeink tanügyét. E rovatban tehát a krónikás hűségével akarunk e jelenségekről beszámolni, melyek egyenként ugyan kevés értékkel bírnak és csak rövid érdeklődésre tarthatnak igényt, de összességükben mégis felekezeti tanügyünknek változásait, jelenlegi helyzetének hű képét fogják adni.

E rovat vezetésében természetesen majdnem teljesen t. olvasóink támogatására vagyunk utalva, mert értesítéseik nélkül e rovat nagyon is hiányos volna és céljának sehogysem felelhetne meg. Számítunk is tagtársaink szíves közreműködésére és ebbeli támogatásukra. Szíves értesítéseiket pártatlanul fogjuk megítélni és regisztrálni. Így aztán reméljük, hogy e rovatunk is hasznos és érdekes lesz.

* * *

Új zsidó polgári iskola. A pesti izr. fiúárvaház második új épületében, ez intézmény ritka érdemű elnökének és e második hajlék megteremtőjének, *Deutsch Jakob* úrnak kezdeményezésére új zsidó polgári fiú-iskola nyílik egyelőre két osztálylyal, mely azonban természetesen további két év alatt 4 osztályúvá bővül. Az iskola főleg az intézetben elhelyezett árvák számára szerveztetik, kiket nevelőik így az intézet falain belül nyolcz évig nevelhetnek és taníthatnak, és egyúttal azon káros következményektől is megóvhatnak, melyekkel a városba szertejárás az idegen iskolákba beirt fiatal árva gyerekekre járt. Dicséretére válik az árvaházi intézménynek ez újabb fejlődése és az árvákról való céltudatos gondoskodásnak ez új módja *Deutsch Jakob* elnök úrnak, kiről országszerte köztudomású, hogy életét ez intézmény felvirágzásának szentelte. Az új iskolába azonban persze bejáró növendékeket is vesznek majd fel. A polgári iskola igazgatójává Csajági Béla tagtársunkat nevezték ki, az elemi iskola igazgatója pedig Herczka János lett. A polgári iskola tantestülete még a következő tagtársainkból áll: Döri Zsigmond, Singer A. Henrik, Róna Lipót.

* * *

Miskolcz. A miskolczi izr. hitközség iskolája számára díszes új hajlékot épített és ez új épületet, az „Erzsébet“ iskolát nagy ünnepséggel avatja fel szeptember hó 1-én, d. e. 11 órakor. Az ünnepség programja a következő: 1. Elnöki megnyitás. 2. Egyházi ének, előadja Wolfgang Salamon főkantor, az énekkarral. 3. Áldó ima, elmondja főtisztelendő Rosenfeld Mayer főrabbi. 4. Felavató beszéd, tartja főtisztelendő dr. Spira Salamon rabbi-hitszónok. 5. Dr. Gencsi Samu hitk. elnök az iskolát rendeltetésének adja át. 6. Dr. Ixel Soma mint iskolaszéki elnök átveszi az iskolaszék nevében az iskolát. 7. A tantestület nevében Schlesinger Ármin igazgató beszél. 8. Nagyságos Hidvégi Benő kir. tanfelügyelő beszéde. 9. Szózat, előadja az énekkar. Az ünnepélyen egyesületünket Csukási Fűöp alelnök fogja képviselni. Ugyanaz nap délután a miskolczi hitközség ujonnan épült templomát is felavatja. A díszes két épület fennen hirdeti a hitközség tagjainak áldozatkész-ségét és vezetőségének, különösen a hitközségi, valamint az iskolaszéki elnököknek nagy érdemeit. A derék hitközséget a kettős חנכת הבית ünnepély-

hez melegen üdvözljük és kívánjuk, hogy az Urnak emelt ezen két új oltár: iskola és templom számos nemzedéken keresztül tanúi legyenek a miskolci hitközség virágzásának és fejlődésének.

* * *

Pápa. A jövő tanévben a pápai hitközség új polgári fiúiskolája negyedik osztálylyal bővül és ezzel teljessé válik. A hitközség az új iskolának új épületet is épített és azt a paedagógia minden követelménye szerint felszerelte. Reméljük, hogy a hitközség derék tanítóinak méltó díjazásáról sem fog megfélekezni. Az új polgári iskolában eddig túlnyomólag óradijas tanárok tanítanak, de a hitközség ez állásokat mielőbb szervezni akarja. Mi mindig örömmel látjuk a nagyobb hitközségek azon törekvéseit, hogy polgári iskolát nyissanak, mert nagy dolognak tartjuk, ha a hitközség gyermekeit nem négy, vagy hat, hanem nyolcz esztendeig taníthatja saját felekezeti iskolájában.

* * *

Verbó. A verbói orth. izr. hitközség saját iskolaépületében új négyosztályú fiúpolgári iskolát nyitott és annak vezetésével Hanvai Lajos tanárt bízta meg. Az új intézetnek a közoktatásügyi miniszterium már megadta a nyilvánossági jogot.

* * *

Debreczen. A mint értesülünk, a debreczeni orthodox izr. hitközség egy új osztatlan fiú- és leányiskolát nyit és tanítóknak már Klein Márk, volt bolyagi tanítót és Krausz Jolán, volt érmihályfalvi tanítónőt választotta meg. A mai időben, midőn minden ujonnan megnyíló zsidó iskolát kitörő örömmel kell üdvözölni, ez iskola megnyitását is szívesen látjuk. Csak attól tartunk, hogy az új csemete a derék régi debreczeni zsidó iskolát gyengíteni fogja. Óhajtanók, hogy az új iskola a réginek kára nélkül prosperálna és fejlődne. Az új iskola, mint halljuk, könyveinket szintén bevezette.

* * *

Udvard. A kis komárommegyei községnek, Udvardnak zsidó hitközsége a tanítói állás állandósításának nagy elvét gyakorlatból még nem igen ismerte meg, mert tanítói eddig rövid ottműködés után sietve igyekeztek más iskolához jutni. Így történt, hogy ez a hitközség a múlt iskolaév elején megválasztott tanítóját a vizsga után, minden ok nélkül, a régi rend szerint, egyszerűen „elküldte“, pályázatot hirdetett, próbatanításra meghívókat szétküldött és tanítóválasztásra készült, midőn az ottani királyi tanfelügyelő aztán megmagyarázta nekik, hogy ők bizony nem választanak, hanem az „elbocsátott“ tanító véglegesítve van és buzgón tovább fog tanítani iskolájukban, míg csak neki tetszik. Az udvardiak, úgylátszik, az utolsó évtizedeket átaludták; jó lesz felébredniök és tudatára jutni annak, hogy a törvénnyel nem jó játszani, sem azt — kijátszani.

* * *

Személyváltozások. *Pozsony.* A pozsonyi orth. izr. hitközségi iskolából két tanító távozott. Hahn Dávid, 29 évi tanítóskodás után nyugdíjba ment, míg Klein Salamon Temesvár városának egyik elemi iskolájához lett megválasztva. Az előbbinek helyébe a hitközség az eddig a leányiskolánál működő

tanítóját helyezte át. Az így megürült leányiskolai állásokat két nőtanítóval, Fuchs Erzsébet és Fischer Róza k. a. töltötte be.

* * *

Salgó-Tarján. A néhai Földes Henrik kartársunk halálával megüresedett tanító állást a salgó-tarjáni hitközség pályázat útján Tauszk Mór, volt zsitva-kenézi tanítóval, derék tagtársunkkal töltötte be aug. havában.

* * *

Szeged. A szegedi hitközség bold. Strasser Antal kartárs halálával megüresedett tanítói állásra pályázatot írt ki.

VEGYESEK.

Köszönet. Hálás szívvel köszönöm meg azon nagyszámu üdvözetet melylyel tagtársaim úgy elnökké való megválasztatásom, valamint a szerkesztésem alatt kiadott első szám megjelenése alkalmával elárasztottak. A tisztelet és szeretet e minden oldalról érkező buzdító szavai jól estek lelkemnek, de képtelen vagyok azokat egyenként megköszönni. Legyen e pár sor hálám kifejezője. Tagtársaim üdvözletei pedig erőt és kitartást fognak adni, hogy eddigi utamon tovább haladjak, mert kiérzem belőlük, hogy egyetértenek velem és támogatásukra mindenkor számíthatok. A közeledő nagy ünnepekhez pedig fogadják mindannyian legjobb kívánataimat. Az Úr adjon erőt és egészséget nekünk, hogy hivatásunknak teljes odaadással megfelelhessünk.
כתיבה וחתימה טובה.

Kornfeld Gyula.

[Makai Emil.] A magyar irodalom gyászt öltött és mélyen sirat egy fiatal költőt, ki rövid pályafutása alatt is nevét országszerte ismertté, emléket felejtethetlenné tette. Tette ott porlik a koporsóban, melyet kortársainak legjobbjai koszorúztak meg, de művei biztostják korán elhunyt szerzőjüknek a halhatatlanságot. Édes honi nyelvünknek mestere volt, mint egykoron a dicsők, a nagyok; érzéseit zengzetes dalokba öntötte, melyek a szívbe lopódtak, hogy az olvasó vele sirt és vele fájlalta élte nagy keservét. És midőn képzeletének alakjai a színpadon megszólaltak, mint az édes méz, folyt a szó ajkukról, mint andalító zene hullámszórt a hallgató fülébe, hogy a legmagasztosabb eszméknek szárnyat adjon, hogy a legnemesebb érzéseket a legszebb alakban kifejezésre juttassa. És ez istenáldott, ünnepezt magyar költő a zsidóság kebeléből fakadt. A héber irodalom végtelen forrásából merített először a szomszédhozó ifjú; vallásunk tanai, prófétáink ihletett szavai termékenyítették meg lelkét és a költészetben és a szépért és nemesért való rajongásban a zsidó költők, a spanyol korszak nagy mesterei, Juda Halévy és Gabirol voltak tanítói. Ezért is állunk mi első sorban a gyászolók közt és sirattuk keserves könyvekkel a zsidó talajon nőtt igaz magyar költőt, kinek élte oly szép és oly rövid volt, mint egy-egy dala és ki rövid földi pályáján oly sokat szenvedett. Pihenjen most békében szülőföldjének hantjai alatt, álma felett pedig virraszson hálás emlékezetünk.

Dunántuli Rabbi-Egyesület. E fiatal, nemes czélokért küzdő egyesület augusztus hó 12.-én és 13.-án Szombathelyen tartotta negyedik közgyűlését, élénk érdeklődés mellett. Az érdekes lefolyású ülés sok fontos kérdést vita-

tott meg és élénk tanuságot tett ama derék törekvésekről, melyek megvalósítására az egyesület megalakult. Egyesületünk vezetősége már az alakulás óta sympathiával kíséri a Dunántul derék rabbijainak munkásságát és fájjalja azt, hogy a legutóbbi időben némely félreértések merültek fel. A dunántuli rabbi egyesület t. i. hittani könyvekre, egyebek közt fordított bibliára és imakönyvre pályázatot írt ki; fel is kérték egyesületünk központi vezetőségét, hogy a bíráló-bizottságban foglaljon helyet, esetleg bibliánkkal és imakönyveinkkel pályázzon is. A központi választmány e felszólítással behatóan foglalkozott és levélben fejtette ki az okokat, a melyek miatt a felhívás egyik pontját sem teljesíthettük. Elmondottuk leveleinkben, hogy bibliánk és imakönyvünk már 20 éve forog közkezen, hogy időről időre e kiadványainkat javítjuk; hogy könyveink jövedelméből mennyi nyomort enyhítünk, mennyi emberbaráti célú szolgálunk. Figyelmeztettük is a rabbi-egyesületet, hogy újabb kiadványok létesítése ezért méltányos nem volna, eltekintve attól, hogy ezeknek kielégítő kelendősege — és ezt a viszonyok alapos ismerete folytán állíthattuk — ki van zárva. Végül értesítettük a rabbi-egyesület elnökségét, hogy e kiadványaink javítását célzó bármely ajánlataikat köszönettel meghallgatjuk. A rabbi-egyesület most lefolyt közgyűlése e kérdéssel is foglalkozott és sajnálattal tudtuk meg, hogy az elnök megnyitó beszédében lapunk egy cikkének hangja miatt, de ez ügyben írt levelünkre is panaszkodott. Szükségesnek tartjuk itt megjegyezni, hogy a panaszra okot adó, lapunk februári számában megjelent hosszabb szerkesztői üzenet az akkori független szerkesztő egyéni véleményének volt kifejezése, egyesületünk központjának felfogását a dologról, egyedül levelezésünk tünteti fel, és ebben sem alakilag, sem tartalmilag semmi sem volt, a mi panaszra vagy neheztelésre okot szolgáltatathatna; az ilyen felfogás csak félreértésen alapulhat. Határozatunk alapos vita eredménye volt és eljárásunkra a helyzet felismerése és a viszonyok komoly mérlegelése készített. A rabbi-egyesület közgyűlése különben hosszabb tanácskozás után nemcsak a legbékülékenyebb szellemben határozott, hanem felfogásunkat lényegében a magáévá tette s ezzel e fontos kérdésnek helyes megoldását nagyon elősegítette. Nem akarunk a dolgok további folyásának elébe vágni, hiszen az elnökség és a központi választmány ezzel a nagy horderejű és egyesületünk érdekeit nagyon is érintő ügygyel mihamarább behatóan fog foglalkozni. De már most is szükségesnek tartottuk a tényeket konstatálni és a sajnálatos félreértéseket kideríteni. A rabbi-egyesület igen tisztelt tagjai pedig legyenek meggyőződve, hogy intenióink a legnemesebbek voltak, hogy ebbeli törekvéseiket méltányolni tudjuk és a szent ügy érdekében minden támogatást, minden hasonló uton járó fáradozást nagy köszönettel vesszük.

60 év. E tisztos kor határához ért, illetve ér e napokban két férfiú, kiket a magyar tanítóság rajongó szeretettel és tisztelettel vesz körül és kik nemes munkával töltött életüket a legszebb ideáloknak szentelték. Péterfy Sándor és Lakits Vendel a magyar tanítóság hivatott, lelkes vezérei, kik ott harcoltak mindig első sorban, — még pedig sikerrel, — mikor a tanítói név becsületéért kellett síkra szállni, mikor a tanítóság erkölcsi és anyagi javait kellett ezernyi akadálylyal szemben kiküzdeni. Céljuk a legnemesebb volt: a magyar nemzeti eszme hű szolgálatára lelkes, buzgó hadsereget akartak teremteni. És midőn most végig tekintenek e 28.000 ezernyi munkás, az eszme fenségétől ihletett tanító seregen, kik osztatlan lelkesedéssel üdvözik és szeretetük és tiszteletük ki nem fogyó jeleivel környékezik őket hatvanadik születésüknapja alkalmából, úgy szívüket a jól végzett munka megelégedettsége és a célhoz érés ritka boldogsága töltheti el. Jutalmuk a legnagyobb, mit ember elérhet, kortársaik és munkatársaiknak méltó elismerése és azon eszméknek, melyekért küzdöttek, melyeknek egész életüket szentel-

ték, mindinkább látható megvalósulása. A magyar zsidó tanítóság az általános elismerés szózatába, a maga hálájának és köszönetének szavait vegyíti bele, mert nemes barátainkat tiszteljük e férfiakban, kik törekvéseinket méltatták, nemes igyekezetünk segítői és igazságunk szószólói voltak mindig. Oly időkben születtek e férfiak és oly korban nőttek nagyra, midőn a legtisztább liberalismus töltötte el a közpályán működőket és Péterfy és Lakits e nemes liberalismus harcosai most is a hazai tanügy és nemzeti kultúra mérhetlen előnyére. Az orsz. izr. tanítóegyesület az egész magyar zsidó tanítóság nevében szívbeli örömmel csatlakozik az üdvözlők sokaságához és legjobb kívánságait hangoztatja az ünneplők felé. Adja az Egek Ura, hogy Péterfy Sándor és Lakits Vendel még sok évtizeden át vezesse sikerről sikerre a magyar tanítóság lelkes hadát.

Az Eötvös-alap. Az Országos Bizottság és az Eötvös-alap aug. hó 19-én és 20-án tartották nagygyűléseiket, melyeknek méltó lefolyásáról és eredményes munkásságáról olvasóink a lapok útján bizonyára értesültek. Itt csak azt akarjuk megemlíteni, hogy egyesületünket Csukási Fülöp alelnök és Hajnal Jakab titkár képviselték. Az Eötvös-alap nagy gyűlésén Csukási alelnök egy magvas tartalmú, gyönyörű beszédben jelentette be azt a 3000 koronás alapítványt, melyet egyesületünk az ideai közgyűlés határozatából a Tanítók Háza javára tett. A gyűlésen jelen voltak a bejelentést osztatlan tetszéssel fogadták és egész terjedelmében felolvastatták az alapító levél szövegét; elnöklő Ujváry Béla kir. tanácsos, pedig szép szavakkal méltatta egyesületünk intentóit. Örömmel jelentjük még, hogy kiküldötteink, kik az osztó-bizottság gyűlésén is résztvettek, most ismét szemtanúi voltak azon pártatlan igazságosságnak és emberszerető méltányosságnak, melyet az Eötvös-alap és a Tanítók Háza derék vezetői a segélyek kiosztásánál és az alapítványi helyeknek odaitélésénél most is, mint mindenkor, tanusítottak. E nemes két intézmény támogatását ismételten tagtársaink lelkére kötjük és meg vagyunk győződve, hogy a magyar zsidó tanítóság, mely mindenkor együtt érzett, a hazai tanítósággal, ez intézmények felvirágzásához is kész örömet fog hozzájárulni.

Köszönetnyilvánítás. Egyesületünk f. é. július hó 2-án tartott közgyűlése az indítványok tárgyalása során köszönetét fejezte ki mindazon hitközségeknek, a melyek tanítóikat utiköltséggel látták el, hogy a közgyűlés tanácskozásain részt vehessenek, nevezetesen: az ungvári, l.-sz.-miklósi, győri, kapuvári, verbói, ujvidéki, h.-nánási, s.-a.-ujhelyi, ó-becsei, soproni, laczházai, pápai, b.-bicskei, salgótarjáni, szakolczai, kaposvári és dombovári hitközségeknek. Miután ennek felemlítése a múlt számból véletlenül kimaradt, ezuttal pótoljuk.

Pótlás. Julius 2-án tartott felolvasásomból, a mely Értesítőnk augusztusi számában mint melléklet, nyomtatásban is megjelent, tévedésből kimaradt: 1. az I. M. I. T. által kiadott, illetve magyarra lefordított biblia. Kár, hogy eme bibliából hiányzik a héber szöveg. 2. Gömöri Ármin, kaposvári tanító, bibliatörténete és hittana, a mely áll 3 kötetből, az I—II., III—IV. és V—VI. osztályok számára. Derék és hasznavehető mű, mely már több kiadást ért el. 3. Pollák Chajim budapesti hitoktató irodalmi ténykedése a héber irodalom mezején. Héber szótára közkézen forog.

Debreczen.

Kuthi Zsigmond
igazgató-tanító.

Helyreigazítás. A közgyűlésről írt és a múlt számunkban megjelent cikkben tévedésből a jelen voltak névsorából kimaradt Witt Manó budapesti pártoló tag neve, míg Lévai Izor budapesti tag neve ugyancsak tévedésből került bele.

Könyvértésítés. *Barta Lajos, a nagykanizsai izr. hitközség titkára* számos oldalról történt tudakozódásra ezton értesíti az illető érdeklődőket, hogy „*Hitközségi ügykezelés és az izr. felekezetre vonatkozó törvények és miniszteri rendeletek*“ című művéből 320 oldal (nagy oktáv) már kinyomatott és az egész könyv október elején kerül ki a sajtó alól, mikor is az előfizetőknek haladéktalanul megküldetik. Addig a mű előfizetési árban (fűzve 6 kor. kötve: 6 kor. 60 fill. bérmentes megküldéssel 30 fillérrel több) rendelhető meg szerzőnél, Nagykanizsán. Bolti ára jóval magasabb lesz.

Megjelent. „A mese és annak felhasználása az elemi népiskola alsóbb osztályaiban.“ A pesti izr. hitközség elemi fiiskola tantestületének megbízásából írta és az 1901. évi május hó 2. módszeres értekezleten felolvasta Földes Lipót, a pesti izr. hitk. fiiskolájának tanítója. Az érdekes füzetet Singer és Wolfner adta ki, ára 1 korona. A tartalmas, eszmegazdag munkát olvasóink figyelmébe ajánljuk.

Gyász hírek. A szegedi zsidó iskolát nagy veszteség érte. Aug. hó 12-én kísérték utolsó útjára, az egész hitközség mély részvéte mellett Strasser Antal tanítót, ki 25 éven át példás buzgalommal és kiváló eredménnyel működött a tanítói pályán és derék munkásságával hitközsége előljáróságának elismerését és az egész hitközség tiszteletét és háláját vívta ki magának. A temetéskor érdemeit főt. Löw Immanuel főrabbi méltatta gyönyörű beszédben, kartársai nevében pedig Klein Salamon, nyugd. tanító búcsuztatta a megboldogultat. Tanítványai elhunyt tanítójuk emlékére alapítványt létesítettek hálájuk kifejezéséül. — Galandauer Irma tagtársunk, szabadkai tanító: ő, augusztus hó 13-án temette szeretett édes anyját, Galandauer Rudolfné szül. Fischer Babettát; a boldogult nagy családjának védőangyala volt és példás életével mindenkor tiszteletet és becsülést szerzett magának. — Augusztus 20-án kísérté utolsó nyughelyére a vágújhelyi zsidó hitközség a Bécsben elhunyt 83 éves özv. Bing Lipótné szül. Billig Johanna úrnőt, ki községének nemesszívű jóltevője volt. Emlékét nemes cselekedetei fogják fentartani. Az elhunytak nyugodjanak békében, a hátra maradt gyászolóknak pedig részvétünket fejezzük ki.

Hymen hírek. Budapesti kartársunk, a pesti izr. hitközség leányiskolájánál működő Fleischmann J. Gyula, polg. isk. tanár, augusztus havában eljegyezte Ehrenstein Salamon nagytekintélyű és az egész környéken tisztelt szakolczai földbérő leányát, Adél kisasszonyt. Derék fiatal kartársunkat szívből üdvözljük. — Brüll Soma, sásdi tanító, tagtársunk augusztus 26-án adta férjhez Ida leányát, Krausz Sándor úrhoz. — Grün Jakab paksi kartársunk fia, Izidor augusztus hó 20-án esküdött örök hűséget a fumei izr. templomban Liebermann Helena kisasszonynak. Fogadják az örömszülők szívélyes üdvözetünket.

Szerkesztői üzenetek.

S. B. Czikke nagyon röviden bánik el e fontos és nagy horderejű kérdéssel. Ezt a dolgot nem a lapban, hanem a központ tanácskozásaiban fogjuk megvitatni.

Szógyi Ignác Ujpest. Czikke a gyakorlott és képzett tanítóra vall, de themája oly kis kört érdekelne csak, hogy nem közölhetjük.

Neumann Vilmos Tisza-Beő. Cikkét alkalomadtán szívesen hozzuk majd, most nem lehetett.

B. V. Sárbogárd. Javaslatának czélszerűségében nem igen tudunk hinni.

H. J. H.-Nánás. A kérdés már rég elcsépett. Czikke személyes alapja pedig nem közérdekű.

L. S. Homonna. Az indítványok tárgyalásakor a titkár a skrutiniumnál volt elfoglalva és idegen, kevésbé gyakorlott kéz jegyzett. Így történt, hogy e jegyzetekben az Ön szereplésének nyoma sem található.

K. S. Temesvár. Levelét érdeklő olvasók. Üdvözljük új állásához.

K. Zs. Debrecen. A kérdést lapunkban is újra előadni feleslegnek találjuk. Majd ha az ügy aktualis lesz, foglalkozzék egy nagyobb cikkben behatóan e nagy fontosságú ügy minden részletével.

W. P. Nagy-Tapolcsány Őszintén megvalljuk, hogy jól megírt cikkecskéjében sok igazság is van, de általánosítani a vádat nem jogos, mert arra csak az elenyésző kisebbség szolgált rá.

A **Franklin-Társulat** kiadásában **Budapesten** (IV. Egyetem-utca 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

NÉMET OLVASÓKÖNYV

a népiskola felső osztályai számára.

Szerkesztette: *Klingenberg Jakab.*

Második kiadás.

Ara keménykötésben 60 fillér.

A 110 oldalra terjedő könyv kitűnő eredménnyel használható különösen **osztatlan** iskolákban, a mennyiben az Abc-és könyvet pótolja és a III. és IV-ik osztálynak **rövid és könnyű** nyelvezen irt olvasmányokban teljesen megfelelő anyagot nyújt. Tanmenet: Az iskola, a család, a ház, a lakóhely, a határ, a járás, a megye, a haza, a világ.

Klauber János tanító úr által szerkesztett „Héber hangoztató-és olvasókönyv“ (Széfer hakrióh) V. javított kiadása nálam kapható. Ára: 40 fillér. Tanító uraknak illendő rabatt.

Steiner Mihály,
könyvkereskedő Kecskeméten.

VERŐ ADÉL, a miniszterium által engedélyezett leány tan- és nevelő-intézete

BUDAPEST, VI., Gyár-utca 19. I. emelet 1.

Az intézetnek négy polgári leányosztálya, továbbképző tanfolyama és internátusa van. — Az internátusra vonatkozó felvilágosítás alább olvasható. — Mérsékelt árak. Egyszerű nevelés. Állami tanterv. Szaktanítás. Mintarendszer. Tágas, levegős tantermek. — Bővebb felvilágosítással szívesen szolgál az igazgatóság. — Beiratások naponta 10–12 és 3–6 óráig.

VERŐ (Weinreb) ADÉL, okl. polg. isk. tan.
VI., Gyár-utca 19, I. emelet.

 Vidéki szülők figyelmébe.

Verő Adél tan- és nevelő-intézete internátussal van összekötve. Az internátusban szeretetteljes bánásmódról, gondos felügyeletről, egészséges polgári ellátásról, az egészségügyi kívánalmaknak megfelelő hálótermekről és a szülői házat minden tekintetben pótló otthonról gondoskodva van. — Mérsékelt árak. — Bővebb felvilágosítással szívesen szolgál az igazgatóság.

Az intézeti konyhát szigorúan az izraelita vallás szabványai szerint vezetjük.

VERŐ (Weinreb) ADÉL VI., Gyár-utca 19. I. em.

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udvari könyvkereskedés kiadásában, Budapest, Andrassy-ut 21. sz. a. megjelent és a nagymélt. magyar királyi vallás- és közokt. miniszterium által

általánosan engedélyezett elemi népiskolai tankönyvek:

		A miniszteri eng. száma
Magyar Abc és olvasókönyv. Gööz-Schön-Trájtler-től	— K 40 f.	16163—1890
— Ugyanaz. állóírással	— K 40 f.	43574—1892
— Fali olvasótáblák hozzá (13 írott, 13 nyomtatott tábla)	6 K — f.	16163—1890
Abozás könyv, Vargyas Endrétől	— K 28 f.	71060—1895
— Fali olvasótáblák hozzá (8 írott, 8 nyomtatott)	4 K — f.	
Magyar Nemzeti Olvasókönyv, Gööz-Schön-Trájtler-től II. oszt 60 f., III. oszt 72 f., IV. oszt 80 f., V—VI. oszt	1 K 24 f.	4954—1890
Magyar olvasókönyv a kath. népiskolák szám. Ember Károly—Györffy János—Hortobágyi Antaltól. Az I. o. sz. 40 f., a II. oszt. sz. 60 f., a III—IV. o. sz. 80 f., az V—VI. o. sz.	1 K 30 f.	A Szt.-István-Társulat jóváhagyásával.
— Fali olvasótábla hozzá	5 K — f.	
Magyar Abc és Olvasók., szerk. Faludi—Szép, ára	— K 40 f.	5187/97e 50997/91
Magyar Olvasókönyv, szerk. Faludi—Szép, II. 56 f., III. 72 f., IV.	— K 88 f.	66933—1894
Magyar abcéskönyv nem magyarajkú népiskolák sz. Gokler Lajostól, kötve	— K 40 f.	17358—1888
Magyar Olvasó és gyakorlókönyv, a német tan nyelvű iskoláknak, írták Mártonfy M. és Gokler A., I. (abc) kötve 60 f., II. kötve 60 f., III. kötve 99 f., IV. kötve	2 K — f.	1863—1898 e
Magyar nyelvgyakorló. Almásy Jánostól a II. o. sz., 36 f., a III. o. sz. 43 f., a IV. o. sz. 43 f., az V—VI. o. sz.	— K 88 f.	580/97e.12 8/97
Magyar nyelvtani kézikönyv. Irta Belicza József, II. o. 26 f., III. oszt. 48 f., IV. oszt 48 f., V—VI. oszt.	— K 88 f.	51830—1895
Magyar nyelvgyakorlókönyv, írta Boronkay Károly, II. oszt. 36 f., III. oszt. 40 f., IV. oszt.	— K 48 f.	4866—1897e.
Kis magyar nyelvtan, szerk. Erényi—Balassa	— K 60 f.	249—1900 e.
Magyar nyelvtan, osztatlan népisk. Vargyas Endrétől	— K 40 f.	4666/97e. 5106/99e
Német Abc és olvasókönyv, szerk. Faludi—Szép I. r.	— K 64 f.	50316—1892
— Olvasókönyv, szerk. Faludi—Szép. II. 80 f., III.	— K 96 f.	16382—1892
Lesebuch, szerk. Hetzel S. I. rész 40 f., II. r. 56 f., III.	— K 68 f.	19444—1890
Deutsche Sprachlehre, írta Langraf M., I. 72 f., II.	— K 72 f.	43855—1889
Elementar Sprachbüchlein, írta Hetzel S.	— K 60 f.	33697—1895
Német nyelvtan, gyakorlati főladatokkal.	— K 80 f.	3482—1891
Német nyelvgyakorló, írta Szabó (Spitzer) L.	— K 80 f.	1682/99e.15034/94.
Gyakorl. német nyelvtan, Erényi Mórtól	1 K. 20 f.	34825—1891
Számvetési gyakorlókönyv, szerk. Faludi János. II. oszt. 30 f., III. oszt. 36 f., IV. oszt.	— K 40 f.	3299—1895 e.
Számítási feladattár: Lengyel S. és Schwetz V.-től. II. o. sz. 40 f., III. o. sz. 40 f., IV. o. sz. 50 f., V—VI. o. sz.	— K 50 f.	1487—1890e
Földrajz, írta Dr. Brózik Károly, a IV. oszt. szám. 40 f., az V. oszt. szám. 60 f., a VI. oszt. szám.	— K 40 f.	4873—1899e.
*† Első oktatás a földrajzban. írta Kuttner Sándor	— K 60 f.	2991—1895
† Földrajz, osztatlan népisk. szám., Vargyas Endrétől	— K 40 f.	5143—1899e.
* Földrajz, írták Mártonffy és Pechány, a IV. oszt. sz. 48 f., az V—VI. oszt. számára	— K 72 f.	768—1901e.
Földrajz a IV. o. sz., írták Bányai J. és Schön J. kötve	— K 60 f.	31839—1894
Temesvármegye földrajza, Dobján László-tól, kötve	— K 60 f.	5308—1898e.
Borsodmegye földrajza, Hidvéghi Benő-től, kötve	— K 40 f.	22990/95, 3973/96
Szatmármegye földrajza, Alexy Károly-tól, kötve	— K 60 f.	52039—1891
Magyarország térképe, megyei beoszt. Hatsek I.-től	— K 20 f.	21456—1900
Megyei térképek, Hatsek I.-től, egy-egy 30, 40 vagy	— K 60 f.	4453—1896 e
Kis-Atlasz, Lange és dr. Cherventől,	— K 80 f.	és 4622—1897e.
A magyarok története, dr. Baróti Lajos-tól,	— K 70 f.	31812—1894
Magyarország története, Török István-tól, kötve	— K 72 f.	46834—1891.
*† Első okt. a magyarok történetében, írta Kuttner S.	— K 60 f.	118—1901e.
† A magyarok tört., osztatl. népisk. sz. Vargyas E.-től	— K 40 f.	1478—1898e.
A magyarok története, Sebesztha K.-től, magy. ném.	— K 32 f.	17358—1888
* Magyar alkotmánytan, írta dr. Csiki Kálmán,	— K 48 f.	14596—1879
* Rövid alkotmánytan, írta Mayer Miksa,	— K 32 f.	1873—1899e.
Természetrájz, írta Báthory Nándor,	— K 80 f.	1450—1898e.
* Első oktatás a természetrájzban, írta Kuttner S.	— K 80 f.	3098—1899e.
*† Természetrájz, osztatlan népisk sz Vargyas E.-től	— K 40 f.	20281—1891
Gazdasági és kertészeti füzetek, Dobóczy L.-től, I. és II. füz. a fiúisk. sz., III. és IV. füz. a leányisk. szám. egy-egy füzet	— K 40 f.	7487—1890
Gyümölcsfajenyésztési ismeretek. Dobóczy L.-től	— K 48 f.	379—1901e.
* Egészségtan, írták dr. Csapody és dr. Gerlóczy	— K 48 f.	5112—1899e.
Természettan, a kémia elemeivel, írta Heller Ág.	— K 80 f.	720—1901e.
Természettan, írta Miklós Gergely	— K 88 f.	15033—1894
Természettan, a vegytan elemeivel, írta Kuttner S.	— K 72 f.	52039—1891
Természettan, írta Vargyas Endre	— K 52 f.	7487—1890
Enektani példatár. szerk. Hortobágyi. Könyves és Szabó, I. f. 20 f., II. f. 30 f., III. f. 36 f., IV. f. 40 f., V. füz.	— K 60 f.	767/901, 474/900e.
Dalok az iskolának, Erdődi Ernőtől	— K 36 f.	767/901, 53162/91
— Ugyanaz, zongora kísérettel	1 K — f.	33738—1895
Ünnepi daloskönyv, Erdődi Ernőtől.	— K 50 f.	347—1901e.
Szépírási minták, Vajda Pál-tól, magyar-német	— K 40 f.	15354—1890
Módszeres rajzoktatás, Velösy L.-től I. füz. 24 f., II. füz. 50 f., III. füz. 50 f., IV. füz.	— K 72 f.	46239—1892
Falusi iskolások olvasó és tankönyve, Györffy-től	— K 88 f.	1860—1899e
Vargyas-féle olcsó iskolakönyvtár, egy tanítóval bíró falusi népiskolák számára. I. Magyar Nyelvgyakorló, II. Számolókönyv, III. Földrajz, IV. Magyarok Története, V. Természetrájz, VI. Természettan, VII. Alkotmánytan, VIII. Gazdaságtan, IX. Egészségtan, X. Iskolai köszöntők. Egy-egy mű ára	— K 20 f.	57647—1893
Kuttner tankönyvei kérdésekkel ellátott kiadásokban is kaphatók. Ezen kiadásban minden egyes kötet csak	— K 40 f.	21888—1891

A *-gal megjelöltek német nyelven is, a †-el megjelöltek pedig tót nyelven is kaphatók.

